

GEA 2.0; Samen voor ons klimaat in Gelderland!

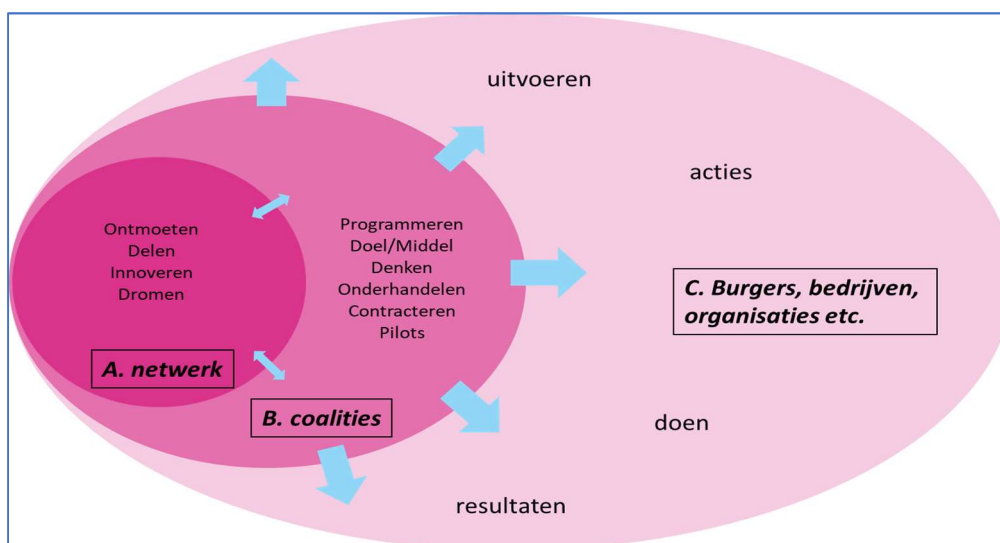
Sinds 2015 werken meer dan 200 Gelderse partijen samen om klimaat- en energiedoelen te realiseren. Een breed en divers gezelschap van overheden, bedrijfsleven, non-gouvernementele organisaties en kennisinstituten. Dit op grond van het Gelders Energie Akkoord uit dat jaar. Vanuit dit GEA-samenwerkingsverband zijn de afgelopen jaren vele initiatieven genomen en ideeën geformuleerd om te komen tot transformatie van het energiesysteem in de Provincie. Ook zijn nieuwe verbindingen en allianties op deelterreinen ontstaan. Er is een monitoringsysteem ontwikkeld waarmee de doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie en duurzame energieproductie kunnen worden bijgehouden en bijgestuurd.

In 2018 is het GEA-samenwerkingsverband geëvalueerd. Uit de rapportage “Meters maken” kwam als belangrijkste conclusie dat het tijd is voor een volgende fase in de samenwerking. In de volgende fase van het GEA blijft het gaan om verbindingen creëren, inspiratie delen, kennis stapelen en uitwisselen. En zal het voorts in nog sterkere mate gaan om concrete gezamenlijke planvorming en programmering om de ideeën en initiatieven die zijn (en nog worden) ontwikkeld op bredere schaal concreet te kunnen verwerkelijken. Om die meer concrete plan- en programmavorming op onderdelen waar te kunnen maken is er behoefte aan nieuw samenwerkingsgereedschap. Dit om een nieuwe impuls te kunnen geven aan het kunnen realiseren van de ambitieuze en gezamenlijke doelstellingen op het gebied van klimaat en energie in Gelderland. Er is behoefte aan GEA 2.0.

Samenwerking GEA 2.0; open netwerk en vitale coalities

Onderstaand beeld geeft in grote lijnen de functies van GEA 2.0 als samenwerkingsverband van Gelderse partijen in de energietransitie:

- In het *GEA-netwerk* zoeken partijen elkaar op in een open uitwisseling. Deelname en inbreng staat open voor alle actoren die op provinciaal of regionaal niveau kunnen bijdragen aan de doelstellingen op het gebied van klimaat en energie.
- In de *GEA-coalities* werken actoren gericht aan de realisatie van meer specifieke doelstellingen en stellen daartoe gezamenlijk programma's, spelregels en uitvoeringsafspraken op.
- Deze dienen dan als leidraad voor het uitrollen van acties door *burgers, bedrijven en organisaties* op de schaal van geheel Gelderland.

GEA 2.0: van voorhoede naar brede maatschappelijke beweging

We staan – ook in Gelderland – voor een enorme opgave als het gaat om de doelen voor mitigatie van de klimaatverandering te realiseren. Die opgave kan alleen slagen als het gros van de Gelderse burgers, huishoudens, bedrijven, organisaties de komende jaren hun keuzes op het gebied van energie in wonen, vervoer, bedrijfsvoering, leef- en eetpatroon afstemmen op die doelen. Dat zal per situatie verschillen, maar vergt hoe dan ook een sterke gedragsverandering op alle niveaus van het maatschappelijk leven.

Vanuit het GEA heeft zich de afgelopen jaren een brede voorhoede van actoren gevormd. Dat is heel goed en belangrijk maar absoluut niet voldoende om de doelen te halen. Daarvoor is een brede maatschappelijke beweging nodig. Daarvoor zijn globaal drie zaken nodig:

- Blijvende verbreiding van kennis en informatie om de bewustwording en de urgentie van energietransitie en verduurzaming te vergroten en te verbreden.
- Meer nadruk op meedoen en meedenken vanuit eigen belangen en eigen initiatief en minder op overtuigen in communicatie.
- Het bieden van breed perspectief aan huishoudens en bedrijven dat ze een werkbaar aandeel aan de energietransitie kunnen leveren tegen een prijs die voor eenieder haalbaar en draagbaar is en waarvan de verdeling eerlijk en redelijk is.

Dit worden de dragende gedachten voor de plan- en ideeënvorming vanuit GEA 2.0. Dit betekent dat bij het formuleren van die plannen en ideeën een zo breed mogelijk spectrum van partijen en actoren betrokken moeten worden. En het betekent dat bij de planvorming in de vitale coalities naast alle technische en inhoudelijke kennis en ervaring, ook veel kennis en ervaring over gedrag en verandering moet worden ingebracht en benut.

GEA 2.0; gezamenlijke doelen met een Gelderse “plus”

In het Gelders Energie Akkoord van 2015 hebben partijen ambitieuze doelen afgesproken voor de transitie van het energiesysteem in lijn met het in 2013 gesloten SER-Energieakkoord. Gericht werd op een klimaatneutraal Gelderland in 2050 als stip op de horizon. Inmiddels heeft op landelijk niveau bij de voorbereiding van het Klimaatakkoord een herformulering van de doelen plaatsgevonden. In 2018 hebben Provinciale Staten van Gelderland in een breed gedragen Klimaatinitiatief ambitieuze klimaat- en energiedoelen gesteld voor de provincie en ook provinciale middelen in het vooruitzicht gesteld als ondersteuning voor het realiseren van die doelen. In die provinciale besluitvorming is sprake van een betekenisvolle “plus” in de klimaat- en energiedoelstellingen ten opzichte van de landelijk geformuleerde doelstellingen.

Voor de samenwerking in GEA-verband worden de bij het Klimaatinitiatief Gelderland 2018 vastgestelde doelen als gezamenlijk uitgangspunt genomen:

- 16% duurzame energie in 2023
- 55% CO₂-reductie in 2030 (+6% tov landelijk doel)
- Klimaatneutraliteit in 2050 (+10% tov landelijk doel)

Hiermee wordt richting gegeven aan de doelstelling van de samenwerking van partijen in GEA 2.0. Het is evident dat voor de realisatie van de “Gelderse plus” in 2030 en 2050 bijzondere inspanningen nodig zijn, die de noodzaak en meerwaarde van samenwerking op provinciale schaal onderstrepen. Geen enkele partij kan immers deze doelstelling zelfstandig realiseren, er is hoe dan ook grote onderlinge afhankelijkheid hierbij.

Deze geformuleerde doelen zijn een leidraad voor de GEA-samenwerking en kunnen op grond van landelijk en provinciaal beleid en onderlinge afspraken worden bijgesteld. Iedere partij die een betekenisvolle bijdrage wil en kan geven aan de realisatie van de doelen is uitgenodigd om deel te nemen in de samenwerking.

GEA 2.0: Vitale coalities per thema en per regio

Voor de realisatie van de doelen worden in GEA-verband 5 thematische prestatievelden benoemd, aansluitend bij het landelijk Klimaatakkoord:

- Duurzame opwekking
- Gebouwde omgeving
- Industrie
- Landbouw en Grondgebruik
- Mobiliteit

Partijen die een actieve bijdrage willen en kunnen leveren aan de realisatie van de doelstellingen op deze velden worden in de gelegenheid gesteld om zgn. vitale coalities te vormen. In deze coalities wordt gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen om te komen tot planvorming, programmering en onderlinge contractering ten behoeve van de uitvoering van maatregelen waarmee op dit thema de bijdrage aan de klimaat- en energiedoelen wordt geleverd. De contractering heeft betrekking op inhoudelijke doelstellingen, op de inzet en toepassing van uitvoeringsinstrumenten (bv. het instrument van energy calls) en op de toepassing van spelregels voor samenwerking en afstemming tussen partijen in de uitvoering van de afspraken. Door de samenwerking in GEA-verband wordt de vorming en het functioneren van de deze coalities gestimuleerd en ondersteund. Bij de vorming van de thematische coalities kan zo veel mogelijk aangesloten worden bij de huidige GEA-tafels van waaruit dan een warme overdracht plaatsvindt.

Tevens worden partijen uitgenodigd om per regio een vitale coalitie te vormen. Deze partijen ontwikkelen met elkaar voor hun gebied een plan, programma en uitvoeringsafspraken, zo mogelijk op de 5 bovenstaande thema's, aan de hand waarvan in die regio ook daadwerkelijk uitvoering van gemaakte afspraken kan plaatsvinden. De regionale coalities kunnen zich naar inhoud en opgave door ontwikkelen uit de Stuurgroepen/netwerken die recent zijn gevormd om de landelijke afspraken voor de opstelling van de Regionale Energie Strategieën uit te voeren. Deze regionale coalities richten zich de komende periode dus primair op de realisatie van de RES-afspraken.

5 thema's	DO	GO	Mob	Ind	Lb&Gg	resultaten regio's
6 regio's						
Rivierenland						
Cleantech						
N-Veluwe						
Arnhem-Nijmegen						
Food Valley						
Achterhoek						
resultaten thema's						-55% 2030; KN 2050

Op deze wijze wordt door partijen een samenhangend geheel van coalities opgebouwd dat in zijn volledige vorm 11 vitale coalities telt (6 regionaal en 5 thematisch). Iedere vitale coalities bouwt een eigen specifiek netwerk op en is in principe zelf verantwoordelijk voor de opstelling van plan, programma en uitvoeringsafspraken die moeten leiden tot de realisatie van de doelstellingen op het gebied van klimaat en energie. Daarbij is een nauwe inhoudelijke relatie tussen enerzijds de thematische inzet en anderzijds de regionale inzet (zie matrix hierboven).

In de komende periode zullen de coalities worden uitgenodigd om aan te geven welke kwantitatieve bijdrage/inspanning vanuit die coalitie geleverd wordt aan de realisatie van de gezamenlijke doelstellingen en wat voor die realisatie nodig is. Uitgangspunt is dat het totaal van deze bijdragen/inspanningen optellen naar de gezamenlijk geformuleerde doelstellingen. Gevraagd wordt om dit te vertalen in een zgn. transitieplan per coalitie en in samenwerkingsafspraken voor de uitvoering daarvan. Als uitkomst van de planvorming in de coalities wordt ingezet op het opstellen van bindende samenwerkingsafspraken tussen partijen voor de uitvoering van de plannen. Hierbij kiezen partijen de meest geëigende vorm.

Op basis van deze transitieplannen zal in GEA-verband een integraal Gelders transitieplan klimaat&energie worden opgesteld dat als globaal richtinggevend kader kan gaan dienen voor de inspanningen van alle partijen ten behoeve van het realiseren van de gezamenlijke doelstellingen.

Naast deze vitale coalities kunnen zogenaamde cross-overtafels worden gevormd, zoals o.a. “Regionale Samenwerking” en over overkoepelende thema’s (bv. Participatie/Financiën).

GEA 2.0: Bestuurlijke procesregie en juridisch construct

Energietransitie is een zodanig veelzijdig en complex proces dat dit niet vanuit 1 “hand” gestuurd of bestuurd kan worden. GEA 2.0 mikt op een gelijkwaardige samenwerking tussen partijen ten behoeve van het hoger liggend belang van de energietransitie, dat uiteindelijk de individuele belangen van de deelnemende partijen overstijgt en waarvoor partijen van elkaar afhankelijk zijn in het bereiken ervan. Daarbij zijn in principe alle partijen die op provinciaal niveau een bijdrage kunnen en willen leveren aan de doelstellingen uitgenodigd.

Zo’n soort samenwerking vraagt voortdurend onderhoud en investering en dialoog tussen partijen over zowel inhoud, proces als onderlinge verhoudingen. De verschillen en eigenheid van partijen moet daarbij voorop kunnen staan en gerespecteerd blijven worden. En tegelijk is er inspirerend en richtinggevend gezamenlijk eigenaarschap nodig om de grootschalige en complexe maatschappelijke en economische transformatieprocessen ook (in enige mate) te kunnen blijven besturen.

Dit samenwerkingsproces vraagt daarom gezamenlijke en fijngevoelige bestuurlijke procesregie. Met een helder doel en robuuste procesafspraken, en tegelijk ook met het vermogen en de wil en het vermogen om voortdurend met elkaar mee te bewegen en noodzakelijke hercontractering op onderdelen tussen partijen te faciliteren.

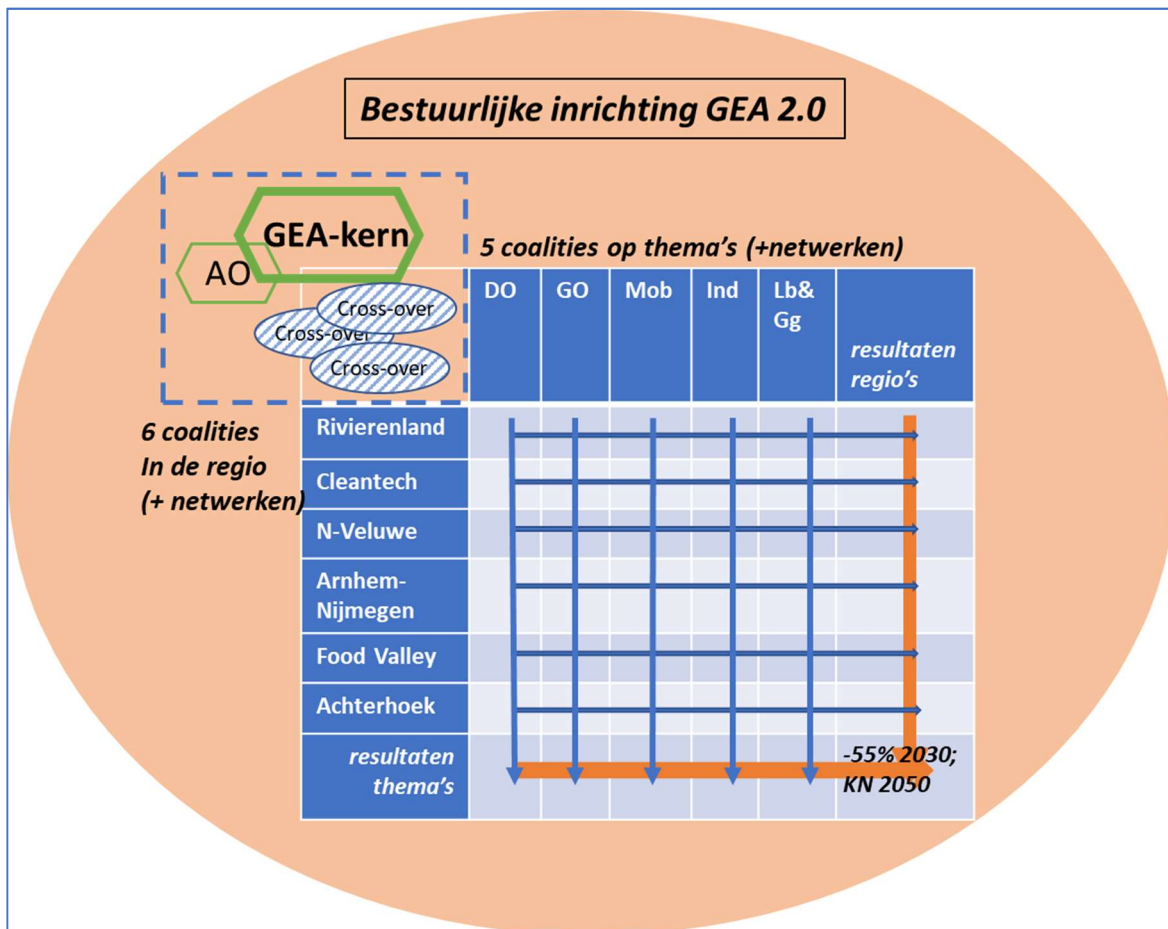
In GEA 2.0 wordt de bestuurlijke procesregie uitgevoerd door een alliantie van partijen in de zogenaamde GEA-kern. In deze alliantie zitten de publieke partijen in Gelderland (Provincie, gemeenten, waterschappen), het Gelderse bedrijfsleven, het netwerkbedrijf/Alliander, organisaties die burgers, energieconsumenten en andere stakeholders binden en ondersteunen bij de energietransitie, en partijen die relevante assets, kennis, informatie of netwerken kunnen inbrengen in het proces.

Voor de GEA-kern zullen de volgende partijen uitgenodigd worden om een bestuurlijke vertegenwoordiging in te zetten (totaal 10-12 bestuurlijk vertegenwoordigers):

- Provincie Gelderland
- Gelderse gemeenten
- Waterschappen
- Bedrijfsleven (VNO/NCW)
- Natuur- en milieuorganisaties (GNMF)
- Organisaties van burgers/consumenten (VECG)
- Netwerkbedrijf/Alliander
- Woningcorporaties
- Gelderse kennisinstituten (zo mogelijk)
- Klimaatverbond (als kennispartner)

De GEA-kern heeft een deskundig en onafhankelijk voorzitter, met primair een verbindende rol in de kern en het GEA-netwerk. De GEA-kern wordt ondersteund en voorbereid door een GEA-Ambtelijk Overleg met vertegenwoordigers van ieder van de GEA-kernpartijen. Er is adequate professionele ondersteuning voor de GEA-kern (zie pagina 6/7 voorstel).

Hieronder is de voorgestelde bestuurlijke inrichting van GEA 2.0 schematisch weergegeven met de diverse hierboven beschreven onderdelen:

De GEA-kern is geen zelfstandig juridisch construct. Partijen werken in GEA-verband samen op basis van onderlinge afspraken en zelfbinding en behouden daarbij ieder hun eigen formele taken en verantwoordelijkheden. Verantwoordings- en toezichtlijnen van de deelnemende partijen blijven uitgangspunt (bv. richting PS en gemeenteraden). Bij uitvoering van afspraken waarbij een rechtspersoon nodig is treedt een van de partijen op als penvoerder.

GEA 2.0; GEA-samenwerkingsverband als lerend netwerk

In de afgelopen jaren heeft GEA zich bewezen als een open en lerend netwerk van partijen die willen bijdrage aan de energie- en klimaattransitie. Voor de deelnemende partijen biedt het GEA-verband een blijvend platform dat kennisontwikkeling, informatie-uitwisseling en contacten bij de deelnemers stimuleert en uitnodigt en om deze te delen en te verrijken met het oog op het realiseren van de klimaat- en energiedoelen in Gelderland:

- afstemmings- en uitwisselings- en idee-ontwikkelingsactiviteiten georganiseerd, ondersteunend aan de werkzaamheden in de vitale coalities;
- inhoudelijke activiteiten georganiseerd over specifieke onderwerpen, aansluitend bij beleving en belangstelling van de deelnemers (vraaggericht);
- Aan deelnemers in het Netwerk worden faciliteiten geboden om zelf netwerkactiviteiten te organiseren, dan wel daar een bijdrage aan te leveren;
- Vanuit het GEA-verband worden 2 of 3 keer per jaar brede externe activiteiten georganiseerd om bewustwording en kennis bij besturen, bedrijfsleven en burgers/organisaties over de energietransitie in Gelderland te vergroten. Specifieke doelgroep hierbij is in ieder geval de groep gekozen volksvertegenwoordigers bij gemeenten, waterschappen en provincie. Hierbij kunnen ook toezichthouders van deelnemende private partijen worden betrokken.

Het GEA-verband staat open voor alle mogelijke deelnemers indien en voor zover zij een werkbare bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen en/of aan de activiteiten in het ecosysteem.

GEA 2.0: Professionele ondersteuning en globale kostenraming

De GEA-kern wordt ondersteund door een GEA-procesregisseur en door een klein team op het gebied van secretariaat/communicatie. De GEA-kern wordt voorbereid en begeleid door het ambtelijk GEA-overleg, waaraan ambtelijk vertegenwoordigers van de GEA-kernpartijen deelnemen onder voorzitterschap van de procesregisseur. Per vitale coalitie is er een bestuurlijk voorzitter en professionele ondersteuning door een professioneel procesmanager. De procesmanagers werken samen en overleggen in een programmaoverleg. De procesregisseur geeft coalitie-overstijgend sturing aan totstandkoming van de transitieplannen, de gezamenlijke ambitie in GEA-verband en de daarvoor noodzakelijke afstemming en programmering. Dit op basis van spelregels en globale kaders, gezamenlijk bepaald in de GEA-kern.

De kosten voor de hierboven geschetste professionele ondersteuning en voor de activiteiten in GEA-verband worden voor 2019 geraamd op een bedrag van € 1,5 – 1,9 miljoen. Hiervan is het grootste deel bestemd voor de personele inzet (totaal 10-12,5 fte) en ca. € 400.000 als budget voor activiteiten, communicatie, monitoring, onderzoek en specifieke ondersteuning. Reeds beschikbaar gestelde middelen voor 2019 (w.o. huidig GEA en RES-traject) zijn onderdeel van dit bedrag. Aan alle kernpartijen zal worden gevraagd om een bijdrage te leveren in geld en/of menskracht/uren en of middelen naar de mogelijkheden die organisaties hebben. Gezien het brede maatschappelijk karakter van het transitieproces en de positie en mogelijkheden van publieke partijen hierin ligt het

voor de hand dat een substantieel deel van de middelen beschikbaar gesteld wordt vanuit publieke partijen en door de netwerkbeheerder. Voor 2020 en verder zal in de loop van 2019 een meer precieze raming worden opgesteld, waarbij ook een meerjarig budgetbeeld wordt opgesteld.

De procesregisseur coördineert de besteding van het budget namens de GEA-kern en overlegt hierover met het GEA-Ambtelijk Overleg. Het formeel budget- en contractbeheer verloopt via de penvoerder(s) die het dagelijks beheer voeren. Zij leveren de informatie aan de procesregisseur om het totaaloverzicht te kunnen houden en hier namens de GEA-kern eventueel op te kunnen sturen.

GEA 2.0: samenwerkingsopdracht voor 2019

In 2019 ligt de nadruk in de samenwerking op het creëren van voortgang in de lopende activiteiten op diverse terreinen en op (voorbereiding van) planning en programmering van de activiteiten op de verschillende velden.

Voor de *periode maart-mei 2019* worden de volgende werkzaamheden voorzien:

- Start c.q. voortzetting planvorming transitiepaden coalities (warme overdracht vanuit GEA-tafels), opstelling spelregels voor planontwikkeling/werkwijze en inrichting specifieke netwerken
- Voorbereiding invulling bestuurlijke constructie (GEA-kern en Ambtelijk Overleg)
- Overleg en afspraken financiële middelen GEA-samenwerking 2019 door GEA-kernpartijen
- Voorbereiding werving en invulling professionele ondersteuning (w.o. procesregisseur)
- Advisering coalities over inrichting en totstandkoming transitieplannen (formats/voorbeelden inhoudsopgave, spelregels, uitvoeringsafspraken)
- Doorontwikkeling monitoringssysteem
- Voorbereiding campagne bewustwording, participatie en gedragsverandering

Voor de periode *vanaf de zomer tot eind 2019* wordt gewerkt aan de volgende resultaten:

- Oplevering “proeve” transitieplannen regio’s en thema’s
- Uitwerking spelregels bekostiging uitvoeringsinstrumenten, waaronder Gelderse Energie Calls, alsmede spelregels voor investeringen en kasstroomfinanciering.
- Start consolidatie planvorming tot Gelders Transitieplan Klimaat en Energie (0-versie)
- Verbreding en verdieping campagne gedragsverandering
- Verbreding en verdieping netwerk van actoren
- Evaluatie/stand van zaken functioneren GEA-samenwerkingsverband (eind 2019)